

Een zomer lang geleden

www.boekerij.nl

Fiona Valpy

*Een zomer lang
geleden*

In de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog verandert
Ella's leven volledig als ze een zomer lang verblijft
op een Frans eiland

ISBN 978-90-225-9034-8

ISBN 978-94-023-1248-5 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Sea of Memories*

Vertaling: Titia Ram

Omslagontwerp: © Johannes Wiebel | Punchdesign

Omslagbeeld: © shutterstock.com & CollaborationJS/Trevillion Images

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 2018 Fiona Valpy

© 2020 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*In liefdevolle herinnering aan
mijn grootmoeder E.T. (Milly) Macdonald
1906-2008*

souvenir zelfstandig naamwoord • **het** • **souvenirs**; **souvenirtje**
klein geschenk tot aandenken, voorwerp waaraan een
herinnering verbonden is of dat dient om de
herinnering aan iets te bewaren
[Frans: **se souvenir** - **zich herinneren**,
denken (aan), niet vergeten]

Ik herinner me die dag, als uit een vel goud gesneden,
Toen de zijdezachte zee zich uitstreckte naar de verre horizon
En het briesje het blonde helmgras streefde,
Honderd keer borstelen om het te laten glanzen.
We liepen langs de branding, onze voeten badend in de golven
Puur als beloftes die zuchtend over het zand zegen.
Een schelp, fonkelend tussen de donkere linten kelp,
Hield de zon, de maan en de sterren in zich vast.
Ik draag hem nog bij me in mijn jaszak, zijn rondingen
Bewaren die dag tot in de eeuwigheid.

Ella Dalrymple

2014, Edinburgh

WELKOM IN VERPLEEGHUIS DRUMBEIG. De uitnodigende woorden op het bord brengen een heel ander gevoel over dan de realiteit dat ik in de kletterende regen sta, aan de verkeerde kant van de glazen deur, iets voorovergebogen om dichterbij mijn oor bij de intercom te staan in de hoop dat iemand me op de bel heeft horen drukken en gaat reageren. Ik ga nog dichterbij staan, druk mezelf plat tegen de muur onder de smalle overhangende dakgoot, waardoor er alleen nog maar meer water in mijn nek stroomt. De wind rukt handenvol vergeelde bladeren van de platanen die rond het grijze stenen pand staan en smijt ze tegen de ramen, waar ze even tegenaan kleven voordat ze door stroompjes regenwater op de kiezelstenen worden gespoeld. Ik kijk op mijn horloge, ongeduldig, mijn hoofd al thuis – *redt Dan het wel? Heeft hij aan Finns medicatie gedacht?* – en druk nogmaals op de bel, deze keer langer en vasthoudender.

‘Sorry dat u moest wachten. Wilt u zich hier even inschrijven?’ De receptioniste overhandigt me een klembord en een pen. Ik trek mijn doorweekte jas uit zodat de mouw geen vochtvlekken op het gepolijste oppervlak van de balie maakt. ‘Bent u hier al eens eerder geweest?’

Ik schud mijn hoofd en vul mijn naam en de datum in. Ik

schrijf in de kolom OP BEZOEK BIJ de naam van mijn grootmoeder: MEVROUW E. DALRYMPLE.

Ze draait het klembord naar zich toe om te lezen wat ik heb opgeschreven. ‘O, bent u hier voor Ella? Wat leuk. Ze begint al te wennen en haar zoon komt regelmatig langs, maar ze zal het fijn vinden om meer bezoekers te ontvangen.’

Er gaat een lichte huivering van schuldgevoel door me heen. Ik wil uitleggen dat ik niet eerder heb kunnen komen – *ik werk fulltime in het onderwijs en mijn zoon heeft problemen, dus het is niet eenvoudig om tijd vrij te maken...* – maar ik slik mijn excuses in en dwing mezelf vriendelijk naar haar te glimlachen, waarbij ik mijn vingers door mijn wilde haardos haal, die al begint te pluizen in de plantenkasachtige warmte van het verpleeghuis.

Een telefoontje van mijn oom, Robbie, heeft me ertoe aangezet om op bezoek te gaan. ‘Ze zou het geweldig vinden je te zien, Kendra, als je de tijd kunt vrijmaken. Ze wil je iets vragen. Maar ik moet je wel waarschuwen dat ze heel kwetsbaar is. Ze is erg achteruitgegaan sinds je haar voor het laatst thuis hebt gezien. Haar geest dwaalt veel vaker en verder af.’ Zijn toon was vriendelijk, hoewel er een zweem van urgentie in doorklonk, waardoor ik me nog schuldiger ging voelen dat ik nog niet bij haar op bezoek was geweest. Maar mijn moeder heeft geen hechte band met oma Ella – een of andere ingewikkelde strijd tussen moeder en dochter waarover niet wordt gesproken – dus heb ik niet veel contact met haar gehad toen ik opgroeide. Wat een bezoekje des te ingewikkelder maakt. Ik denk niet dat ik ma ga vertellen dat ik vandaag naar het verpleeghuis ben geweest. Ik ben bang dat ze het misschien als verraad voelt, hoewel ik geen idee heb waarom. Ik weet zeker dat ze, als ik er iets over zou zeggen, hoe achteloos ook, een snuivend geluid zou maken en

snel over iets anders zou beginnen aan de andere kant van de telefoon.

‘Op de tweede verdieping loopt u helemaal naar het einde van de gang. Laatste deur aan de linkerkant.’ De receptioniste geeft me de aanwijzingen met een professionele glimlach op haar gezicht.

Er hangt een zware, weeïge geur van gekookte kool, die door de deuren van de eetzaal de gang op komt drijven en zich vermengt en botst met geuren van luchtverfrisser en ontsmettingsmiddel. Mijn voetstappen zijn niet te horen op het hoogpolige blauwe tapijt. Ik ben bang dat de lift mijn claustrofobische gevoel gaat versterken en besluit de trap te nemen, die me er onverwachts aan herinnert dankbaar te zijn dat ik mijn benen tot mijn beschikking heb. Tegen de tijd dat ik op de tweede verdieping arriveer breekt het zweet me uit en jeukt mijn hoofdhuid van de warmte van mijn eigen lichaam. Ik trek de col van mijn wollen trui van mijn huid in de hoop wat verkoeling te vinden, te kunnen ademen. Hoe lukt het mijn grootmoeder in vredesnaam om zich aan te passen aan de verstikkende atmosfeer van deze instelling, vraag ik me af, hoe schoon en warm die misschien ook is? Is de verpleging vriendelijk? Wordt ze goed verzorgd? Mist ze de onafhankelijkheid van haar vertrouwde huis in Morningside, de ruime kamers met hoog plafond, de kamers gevuld met de bezittingen die in een heel leven zijn vergaard? Of maakt dat haar allemaal niet uit? Is ze ze vergeten, zoals ze de laatste tijd zo veel vergeet? Haar geest lijkt herinneringen los te laten zoals ze zo veel van haar bezittingen heeft losgelaten, haar leven teruggebracht tot de essentie. Niet enkel haar woonomgeving is kleiner geworden, maar haar hele leven, haar hele wezen is dat nu haar einde nadert.

Op de laatste deur aan de linkerkant staat het getal 12 en in

een metalen houdertje eronder zit een kaartje waarop in een keurig, rond handschrift staat geschreven: ELLA DALRYMPLE. Een jong handschrift, niet haar eigen elegante schuine schrift, dat de laatste jaren onvast alle kanten op vloeit op de kerstkaarten die ze stuurt.

Uit de kamer aan de andere kant van de gang klinkt een televisie, die heel hard staat. Als ik voor de deur van oma Ella blijf staan hoor ik aan haar kant van de gang alleen maar stilte. Ik klop zacht aan. Misschien ligt ze te slapen. Ik kan een briefje achterlaten, wegsluipen zonder haar te storen, op tijd thuis zijn voor Finn, koken en beginnen met het nakijkwerk dat ik mee naar huis heb genomen, eenendertig essays die antwoord moeten geven op de vraag: ‘Wie is er schuldig aan de tragedie in *Macbeth*?’ Ik voorzie dat een aantal van de essays tragedies op zichzelf zullen zijn.

De aandrang om me om te draaien en te vertrekken is sterk. Ik kan nu per slot van rekening oprecht zeggen dat ik heb geprobeerd bij haar op bezoek te gaan, dus hoeft ik me niet meer schuldig te voelen. Maar tegelijkertijd voel ik ook tegenzin om naar huis te gaan. Het lijkt wel of ik die tegenwoordig altijd voel, in de wetenschap dat ik er zodra ik de voordeur opendoe zo tegen opzie om Dan in de ogen te moeten kijken, omdat ik dan het risico loop weer een glimp op te vangen van die verslagen blik die ik daar nu regelmatig aantref, overschaduwde door het schuldgevoel dat hij niet kan verbergen als hij mij, moe, ziet thuiskomen van weer een lange dag werken. We proberen allebei ons uiterste best te doen alsof het prima is. Dan zet hij een dapper gezicht op en probeert positief te zijn over de laatste sollicitatie die hij heeft verstuurd, en dan probeer ik vrolijk en opgewekt over mijn dag te zijn, een glimlach uit mijn tenen te trekken en een geestig verhaal te vertellen over een van de kin-

deren op school. Maar we zijn ons er ondertussen allebei van bewust. Ondanks onze pogingen elkaar te beschermen maken we ons vreselijke zorgen om onze financiële omstandigheden en nog meer over de toekomst. Wat ligt er in het verschiet voor onze prachtige, onbereikbare zoon? Finn is vanaf het begin een moeilijke baby geweest, en de artsen weten zijn apathie – die werd afgewisseld met gruwelijke, angstaanjagende woede-uitbarstingen – aan krampjes, tandjes en een ongedefinieerd ‘virus’. Maar toen hij twee was drong het tot ze door dat er sprake was van een ‘significante ontwikkelingsachterstand’ en werden we verwezen naar een team van specialisten die uiteindelijk autisme vaststelden. Elke dag is sindsdien een uitputtingsslag geweest, of we nu proberen Finn door zijn woede en angst te helpen of de strijd met de instanties aangaan om meer zorg voor hem georganiseerd te krijgen. Hoewel Dan en ik allebei de hele dag proberen een positief sausje over alles heen te gieten is er elke avond die gruwelijke kloof als we samen in bed liggen, kilometers van elkaar verwijderd. Dan voelt het alsof we allebei in onze eigen zee van zorgen verdrinken, niet in staat zijn de ander te bereiken en veilig op de oever te trekken. Dan drijven we verder en verder uit elkaar, niet meer in staat de kracht te vinden om tegen de onderstroom te vechten die ons allebei naar beneden trekt.

Er komt een verpleegster uit de tegenovergelegen kamer met iets in haar handen met een handdoek eroverheen. Ze werpt me een opgeruimde, professionele glimlach toe en ik draai me om naar Ella’s deur en klop nogmaals aan, harder deze keer. De zachte stem van mijn grootmoeder, krakend en oud als de achtenzeventigtoerenplaten die ze vroeger draaide, nodigt me uit binnen te komen.

‘Ik ben het oma, Kendra. Ik kom kijken hoe het met u is.’

Mijn stem klinkt onoprecht in mijn eigen oren, geforceerd vrolijk als gevolg van mijn schuldgevoel.

Ik heb geen idee of ze me zal herkennen. Toen ik een keer bij haar thuis op bezoek was noemde ze me Rhona en brak haar gegroefde gezicht open in een stralende lach van vreugde en opluchting in de veronderstelling dat haar dochter eindelijk was teruggekomen om haar te bezoeken. ‘Ik ben Rhona niet, ik ben Kendra. Rhona’s dochter, weet u nog? Maar ma komt vast en zeker binnenkort ook een keer bij u op bezoek.’ *En dat zou tijd worden ook, voordat het te laat is*, voegde ik er niet aan toe. Ze is al jaren niet terug geweest in Edinburgh, weigert naar haar moeder te gaan en heeft alles aan oom Robbie overgedragen, zelfs de verhuizing naar het verpleeghuis en het opruimen van het huis voordat het te koop werd aangeboden.

Maar ik zie dat ze vandaag een goede dag heeft. Oma’s blik staat helder, haar geest is scherp.

‘Kendra, meid, wat leuk dat je er bent. Kom binnen en ga zitten. Je bent helemaal doorweekt! Hang je jas maar bij de verwarming, dan kan hij een beetje drogen. Wat een beestenweer.’

Ik omhels haar en voel hoe fragiel ze is, hoe dun haar huid tegen de mijne voelt.

Ik trek een stoel naar die van haar en kijk om me heen. Robbie en zijn vrouw, Jenny, hebben hun best gedaan, en de weinige bezittingen die uit haar huis konden worden meegenomen naar deze kamer met zijn nietszeggende crèmekleurige muren en beige tapijt hebben hem huiselijker gemaakt, persoonlijker.

Ella’s schilderijen van thuis zijn opgehangen en mijn favoriete – een strandtafereel met een zeilbootje – hangt aan de overstaande muur, zodat ze het vanuit haar bed kan zien. Een stel van haar oude kleden ligt op de vloer, de kleuren nog steeds fonkelend als juwelen ondanks het feit dat ze hier en daar flink

versleten zijn van de duizenden schoenen die er door de jaren heen overheen hebben gelopen. Haar boeken en ornamenten staan op de planken die Robbie op maat heeft gemaakt langs twee van de muren en onder het raam dat over de boomtoppen heen uitkijkt op Edinburgh Castle in de verte, verlicht, alsof het over de stormachtige zee van boomtoppen in de voorgrond zeilt.

Op het dressoir naast haar bed staat een delicaat donkerblauw schaaltje met een gouden ader erin, als een bliksemschicht, met een handjevol schelpen erin. De schelpen raken me om de een of andere reden diep. Ze zijn helemaal niet bijzonder: de opbrengst van iemand die een strandwandeling heeft gemaakt. Maar ze moeten voor haar meer betekenen, anders zou ze ze niet hebben bewaard, gekoesterde herinneringen aan vakanties van lang geleden misschien, aan dagen van weleer die zijn doorgebracht op zonoevergoten stranden, in de wind aan zee. Ik slik de emotie weg die ik in mijn keel voel opwellen.

‘Begint u hier al een beetje te wennen, oma?’

Ik weet dat de verhuizing haar zwaar is gevallen, dat ze haar als een erkenning van verlies ziet, als een einde, en ik zie een glimp van het verdriet dat mijn vraag bij haar losmaakt. Maar ze herstelt snel en antwoordt met een kalme, veel geoefende glimlach op haar gezicht: ‘Ja, hoor. Als er niet zo veel oude mensen zouden wonen zou ik het hier best leuk vinden.’

Ik knik, grijnzend. ‘En u vindt met uw vierennegentig dat u niet tot die categorie behoort?’

‘Uiteraard.’ Ze trekt een wenkbrauw op, geveinsd onschuldig. ‘Ondanks een uiterlijk dat iets heel anders doet vermoeden, ben ik eigenlijk pas zeventien. Mijn theorie is dat als je zo lang hebt geleefd als ik, je geheugen een leeftijd kiest die het wil zijn. Vandaag heeft mijn geheugen me teruggebracht naar mijn achtentiende levensjaar.’

Ik kijk haar met mijn hoofd een beetje scheef aan, bezorgd dat dit zo'n moment is waarop haar brein de verbinding met recentere herinneringen verliest en haar terugbrengt naar het verleden, haar van ons afneemt, beetje bij beetje, gevangen in die wrede list van de ouder wordende geest.

Maar haar ogen staan helder en bestuderen me geconcentreerd. Ze moet de flikkering van bezorgdheid op mijn gezicht hebben gezien, want ze pakt mijn hand vast.

‘Maak je maar geen zorgen, Kendra, ik plaag je maar. Ik ben er helemaal bij vandaag.’

Ik voel dat ik begin te blozen en leg mijn andere hand op die van haar, kijk haar recht aan. Het dringt ineens tot me door dat ze het weet – dat ze zich ervan bewust is dat haar geheugen haar af en toe in de steek laat, de angstaanjagende flikkering van een kaarsvlam die tot nu toe zo bestendig heeft gebrand – en dat besef doet nogmaals een brok in mijn keel opwellen, die me het zwijgen oplegt.

‘Maar,’ vervolgt ze, ‘Ik weet dat ik ze niet meer allemaal op een rijtje heb.’ Ze knijpt in mijn hand terwijl ik naar de juiste woorden zoek om tegen haar in te gaan, te zeggen: *Nee, dat is onzin, het gaat prima met u*, alsof zo'n leugen het voor ons allebei eenvoudiger zou maken.

‘Dat is nu eenmaal zo, meid. Het heeft geen zin om te doen alsof het niet zo is. Dus wil ik je om een gunst vragen. Jij bent goed met woorden, en nu ik hier ben’ – ze knikt naar de kamer om haar heen, die haar hele wereld is – ‘heb ik een heleboel tijd en een hoofd vol herinneringen. Dus voordat ik die vergeet en er echt niets meer over is, wil ik dat jij ze voor me opschrijft. Dat jij mijn verhaal vertelt. Wil je dat voor me doen? Ik kan me herinneren dat je vroeger schrijfster wilde worden. Dit is je kans om dat talent te realiseren.’

‘Maar u weet wat ze zeggen: “Degenen die kunnen schrijven, doen dat. De rest geeft les.” Maar natuurlijk wil ik uw herinneringen opschrijven, oma Ella. Het enige probleem is tijd. Ik kan alleen na schooltijd bij u op bezoek komen, hoewel ik in de vakantie misschien vaker kan komen. En dan is Finn er ook nog...’

Ik zoek naar excuses, voel me weer schuldig. Ik zou natuurlijk kunnen proberen meer tijd te maken, maar Dan is momenteel zo vreselijk gestrest, de hele dag thuis met onze lieve, uitdagende zoon. Ik weet dat Dan er vreselijk veel moeite mee heeft, met de constante herinnering aan hoe ‘anders’ Finn is, de kwelling van de zorgen om zijn toekomst... Hoe zal zijn autisme zich ontwikkelen als hij wat ouder is? Wie gaat er voor hem zorgen als wij er niet meer zijn? En dan brengt Dan op zoek naar een oplossing het beetje tijd dat hij heeft door met solliciteren, hoewel er weinig hoop is op succes. Het enige nieuws is momenteel slecht nieuws: voormalige collega’s die ook boventalig zijn geworden, naast al die afwijzingsbrieven die mijn echtgenoot in het diepste dal hebben geworpen waarin hij ooit heeft gezeten.

Ella knikt, laat mijn handen los en draait zich om om een lade te openen in het nachtkastje naast haar.

‘Ik weet hoe druk je bent, meid, en ik wil je niet nog meer belasten. Dus heb ik Robbie deze laten regelen.’ Ze steekt een cassetterecorder omhoog. ‘Ik stel voor dat ik mijn herinneringen hierop inspreek en de bandjes dan aan jou geef zodat je ze op je eigen moment en in je eigen huis kunt uitwerken. En ik wil je ook mijn fotoboeken meegeven, zodat die je misschien kunnen helpen het je allemaal voor te stellen, de mensen en de plaatsen tot leven te brengen.’

Op de vloer naast het bed staan een grote kartonnen doos en een schoendoos die is dichtgebonden met een stuk touw. Zo te zien zitten er fotoboeken met kartonnen kافت in. Ik pak het

bovenste uit de grote doos en sla het open. Mijn moeder als jong meisje staart me serieus aan vanaf de foto op het zwarte papier. Eronder staat in witte inkt (daar moet ze een speciale pen voor hebben gehad), in oma Ella's keurige handschrift: RHONA, 8 JAAR OUD.

Ik kijk Ella nogmaals aan en vraag me af, zoals ik dat zo vaak doe, wat er precies is gebeurd dat de afstand tussen mijn moeder en grootmoeder heeft gecreëerd. Het hangt in de ruimte als een ijsveld, koud en onoverbrugbaar, vol onpeilbare scheuren, dat hen uit elkaar heeft gereten.

Ella legt haar hand weer op die van mij, haar grip deze keer steviger, en ze spreekt met een urgente ondertoon.

‘Alsjeblieft, Kendra. Ik heb niet veel tijd meer. Wil je mijn verhaal opschrijven, voordat het te laat is en ik niets meer kan vertellen?’

Ik kijk nogmaals naar de foto op de pagina, van een meisje in een keurige witte blouse met een gestreepte schoolstropdas, haar steile blonde haar uit haar gezicht gehouden met een plastic haarband, haar ogen donker en geheimzinnig. Dan dringt het tot me door dat mijn oma niet enkel iets van me vraagt. Ze biedt me ook iets aan. Een uitleg, misschien. Inzichten, in ieder geval.

Als ik naar de doos met fotoboeken kijk dringt het tot me door hoe weinig ik over het leven van mijn grootmoeder weet. Misschien komt het door de breuk met ma, waardoor ik haar weinig heb gezien in mijn jeugd en mijn oma in Edinburgh pas een beetje heb leren kennen toen ik in Moray House aan de lerarenopleiding begon en met Dan trouwde. Maar druk als ik was met mijn eigen leven heb ik haar nooit gezien als meer dan een ouder familielid dat nu en dan op de achtergrond op mijn geweten drukte, als Robbie en Jenny er even niet waren of het te druk hadden om haar te bezoeken.

Dus moet ik toegeven dat ik het vooruitzicht om door de foto-boeken te bladeren en het verleden van mijn moeder en oom Robbie te leren kennen aanlokkelijk vind. Er zullen vast en zeker ook foto's van mijn grootvader zijn, iemand die ik me vaag uit mijn kindertijd herinner en die is overleden toen ik zeven was. Ik herinner me de lange autorit uit Londen voor de begrafenis nog; een tochtige kerk in Schotland; mijn moeder die huilde en mijn vader, niet in staat haar te troosten; koekjes en sinaasappelsap bij oma Ella thuis na de uitvaart. We zijn niet blijven slapen, hoewel er heel veel logeerkamers waren. 'Ik ga liever naar Robbie,' had ik ma tegen pa horen zeggen, haar stem ineens te hard en hoog...

Ik dwing mijn aandacht weer terug naar het hier en nu en zie de gezichtsuitdrukking van mijn grootmoeder, zowel een vraag als een uitnodiging.

'Oké, afgesproken.' Ik glimlach naar oma Ella, die straalt van opluchting.

'Ik hoopte zo dat je dat zou gaan zeggen! Hier zijn de eerste twee bandjes, en ik heb Robbie nog zo'n apparaat laten kopen, zodat je ze thuis kunt afspelen.' Ze legt een dikke envelop op de albums in de doos. 'En, Kendra, vertel het in je eigen woorden. Neem mijn woorden en de foto's mee en vertel het goed. Gebruik je talent. Zodat anderen het kunnen lezen en begrijpen.'

Ik knik nogmaals, langzaam, me er terdege van bewust dat haar woorden een onderliggende urgentie hebben.

En ik ben me ook ineens bewust van de twee paar ogen die verwachtingsvol op me zijn gericht: die van Ella en, vanaf de foto in het boek dat op mijn schoot ligt, die van mijn moeder.

Deel 1

1938, Île de Ré

EEN MEISJE STOND OP DE KADE te kijken hoe de veerboot die haar naar het eiland zou brengen gestaag door het blauwe water op haar af kwam tuffen.

Ze zette haar crèmekleurige reistas neer, liet haar jasje van haar schouders glijden, zichzelf bevrijdend van de beperkingen van het maatwerk, en liet de warmte van de Franse zon haar huid strelen. Haar armen waren bleek na de lange noordelijke winter en het gebrek aan een noemenswaardige lente dat jaar. Ze voelde zich als een vlinder die uit zijn slakvormige pop kruipt, zijn vleugels ontdekt en ze wijd uitslaat om warmte, licht en kleur in zich op te nemen.

Een briesje – een zachte uitademing van de uitgestrekte Atlantische Oceaan die tot het andere eind van de wereld over het laaggelegen eiland reikte – tilde haar honingkleurige haar van haar schouders, verkoelde haar nek en kleurde haar wangen roze.

Het was een lange reis geweest vanaf Edinburgh, vol nieuwe en opwindende ervaringen. Ze zou moe zijn geweest als ze het niet zo spannend zou hebben gevonden de mensen te ontmoeten bij wie ze zou gaan logeren, en de naderende veerboot bracht hen steeds dichterbij. Moeder had – ondanks Ella's protest dat

ze zeventien was en uitstekend alleen kon reizen – als haar chaperonne gefungeerd tot in de slaaptrein en had daar de slaaper rechtvaardigen geslapen in de andere couchette. Het geluid van haar langzame, regelmatige ademhaling had zich vermengd met het gekletter van de wielen over de rails en nu en dan het huiveringwekkende gebrul van een tweede trein die in de duisternis passeerde.

Maar Ella, gewend als ze was aan de stilte in haar slaapkamer in de boomrijke buitenwijk van Zuid-Edinburgh, had nauwelijks geslapen. Niet dat ze dat vervelend had gevonden. Ze was veel te opgewonden geweest, haar hoofd te vol met de reis die ze aan het ondernemen was, de zomer in het buitenland die zich beloftevol voor haar uitstreckte. Dus had ze in haar smalle bedje liggen schudden terwijl de trein over het spoor raasde, onder de gesteven katoenen lakens en de grijze wollen deken met de letters LNER er in rood op gestikt, en had ze Franse standaardzinnen in haar hoofd geoefend. Het was fijn dat ze op school de beste was geweest bij Frans en goedkeurende knikjes van mademoiselle Murray had verdiend, maar Ella vermoedde dat haar lerares Frans sprak met een zwaar Morningside-accent. De taal had heel anders geklonken op de grammofoonplaten die moeder altijd draaide, dromerig glimlachend naar Maurice Renaud luisterend terwijl ze herinneringen ophaalde aan de tijd dat ze hem had zien zingen toen ze als jong meisje in Parijs had verbleven. ‘Weet je, Ella, het is vreselijk belangrijk dat je een periode in een land doorbrengt als je de taal goed wilt leren spreken,’ had ze gezegd. ‘Om nog maar te zwijgen over het leren kennen van de cultuur.’

Dus had haar moeder rond de kerst haar oude vriendin Marianne Martet geschreven om haar te vragen of Ella een week of twee mocht komen logeren.